

Kampen ved Sjællands Odde

den 22. Marts 1808.

Ved Højskoleforstander *H. Rosendal.*

Da Englænderne i September 1807 tog den danske Flaade, lod de eet Skib blive tilbage, som Kong Georg III. havde foræret sin Søstersøn, Kronprins Frederik af Danmark. Det blev naturligvis straks sendt efter de øvrige. Men to Linieskibe og en Brig fik de heller ikke med, fordi de paa den Tid ikke var i København. Det gamle, næsten ubrugelige Linjeskib „*Prinsesse Lovisa Augusta*“ laa som Vagtskib i Havn ved Kristianssand, og Linjeskibet „*Prins Christian Frederik*“ samt Briggen „*Lougen*“ var paa Øvelses-togt, og Linieskibet skulde efter endt Togt gaa ind til Kristianssand for at afløse „*Lovise Augusta*“, der skulde hjem og istandsættes.

Den 10de August (1807) kom „Prins Kristian Frederik“ ind til Kristianssand og aftakledes, mens „*Lovisa Augusta*“ gjordes sejlklar. Men saa kom den 14de August en Kutter fra København med den Befaling, at begge Skibe skulde gaa til Frederiksværn (tæt ved Larvik) og der oppebie nærmere Ordre. Den 16de afsejlede de, men i Frederiksværn var der ingen Ordre — endnu kunde der ingen Besked være

om, at Krigen netop den Dag var begyndt. Den 19de fik man Efterretning om, at Englænderne i Kattegattet havde taget Vagtskibet Fregatten „Frederiksværn“, og straks gav den kommanderende General i Norge, Prins *Kristian August* af Augustenborg, Befaling til at lægge Beslag paa engelske Skibe i norske Havne, at sætte Fæstningerne i Forsvarsstand og at indkalde Tropperne. Til Chef for Søforsvaret udnævnte han Kommandør *H. C. Sneedorff*, der straks satte sig i Forbindelse med Jylland ved hurtigtsejlende Kuttere og navnlig skyndte paa at faa Krigsskibene forsynede med Levnedsmidler og fornødent Mandskab. Han udnævnte Kaptejn *C. V. Jessen* til Chef for „Prins Kristian Frederik“ og bestemte endvidere, at Løjtnanterne *Ferry, Budde, Dietrichson, Kinch* og *H. Dahlerup* skulde gøre Tjeneste om Bord. Disse Officerer afrejste saa den 31te August til Kristianssand og fik i en ubegribelig kort Tid alt i Orden paa Skibet og Mandskabet forholdsvis godt indøvet.

Efter Københavns Overgivelse (7de September) opfordrede den engelske Eskadrechef ved Norges Sydkyst, Sir *Robert Stopford*, den kommanderende General paa Stedet, *Tobiesen*, til at overgive Kristianssand og Linjeskibet. Denne svarede nej med Henvisning til, at Skibet ikke var underlagt hans Kommando, og Jessen svarede paa Opfordringen til ham om at overgive Skibet ogsaa nej; Skibet var ikke indbefattet i Kapitulationen.

Saa gjorde 27de September Stopford Mine til at angribe, og da gik Jessen den 29de til Frederiksværn, hvor han forenede sig med „*Lovise Augusta*“ og „*Lougen*“, og den 7de Oktober gik alle tre Skibe til Frederiksstad.

Faa Dage efter Ankomsten hertil afgik Løjt-

nanterne Budde og Dietrichson fra Skibet, og i deres Sted ansattes *T. Lütken, J. V. C. Krieger* og *Christie*.

Prins Kristian August kom den 28de Oktober om Bord og meddelte, at det var Kronprinsens Ønske, at begge Linjeskibe skulde stikke i Søen og krydse *efter Englændernes efterladte Styrke; og Jessen gik* da den 31te Oktober ud paa et meget anstrængende og meget farefuldt Krydstogt, først ved Norges Kyster og siden helt ned i Østersøen.

„Lovise Augusta“ var saa skrøbelig, at det snarere var til Hinder end til Hjælp, og Jessen var ikke saa heldig at kunne bringe Priser hjem fra sit Togt — dog hjalp han en Del Handelsskibe hjem til København; og det er formodentlig denne Omstændighed, der bragte Huset Meyer & Trier til at sende ham 1000 Rigsdaler til Fordeling blandt hans Mandskab.

I København fik han to ny Officerer om Bord: Kaptajn *C. A. Rothe* og Løjtnant *Peter Willemoes*. Han fik derefter Befaling til igen at gaa til Norge, bl. a. med 200,000 Rdl. i Kontanter og store Pakker Stempelpapir til den norske Regering.

Den 1ste Januar 1808 var han sejlklar, men for Vindens Skyld kom han først afsted den 3die og var den 7de ved Frederiksværn, hvorfra han krydsede til den 6te Februar, da han frøs inde til den 20de, krydsede saa igen, til han den 29de løb ind til Kristianssand. Herfra fik Jessen den 4de Marts Ordre til at gaa til København. Saasnart Vinden tillod det, sejlede han og naaede den 12te Marts til Kronborg. Ved Kronborg fik han at vide, at Isen endnu laa ved København, og han skulde blive paa Helsingørs Red, til han fik nærmere Ordre. Han havde her mange Besværligheder og Vanskeligheder af Drivisen; men

værre var det, at Sundhedstilstanden om Bord var yderlig slet. Straks ved Ankomsten maatte han sende 60 Mand i Land, der var angreben af Tyfus („Skibsfieber“, som man den Tid kaldte den). Den næste Dag maatte 50 Mand sættes i Land; og Flaadens Stabslæger, der saa kom om Bord, beordrede, at enhver, hos hvem der havde vist sig mindste Tegn til Sygdommen, skulde sættes i Land. Saaledes mistede Jessen straks omtrent 200 af sine velindøvede Folk og to af sine Officerer, Løjtnanterne Christie og Dahlerup. Den sidste kom dog nogle Dage efter om Bord igen. Ogsaa Løjtnant Lütken afgik fra Skibet til en Kommando ved København.

Den 17de Marts fik man Efterretningen om Kong Kristian VII.s Død, og Mandskabet aflagde Ed til den ny Konge.

Dagen efter — henad Aften — modtog Jessen følgende Ordre:

„Fra Bæltet meldes, at en engelsk Fregat paa 36 Kanoner har taget Post ved Sprogø. Som det er af yderste Vigtighed at faa denne Fregat forjaget fra Bæltet, haver De til den Ende straks at gaa [under] Sejl for at opsøge bemeldte fjendtlige Fregat og om muligt at erobre den. Det til-lades Dem efter Vindens Beskaffenhed at søge Bæltet enten Nord eller Syd om Sjælland, alt efter Omstændighederne; men som De kan vente at møde Drivis, maa De paa bedste Maade søge at bjærge Deres Dem anfortroede Skib ved god Manøvre. Admiralitetet har meldt mig, at foruden de 60 Mand har det endvidere ladet Dem sende 110 Mand ned over Land i Dag. Skulde De endnu have Mangel i Deres Bemanning, kan Kaptajnløjtnant Stephensen give Dem indtil den sidste Mand af Kanonchaluppernes Besætning.

At denne Ekspedition sker hastigt og bliver hemmelig, er nødvendigt.

Jeg forlader mig iøvrigt paa Deres gode Konduite i at udføre dette samt sørge for Skibets bedste Konservation. Lige saa hastigt, det er fuldbragt, søger De her tilbage. Kommer De Sonden fra hertil, stopper De i Kongedybet under Trekroners Batteri, for at erholde nærmere Ordre, og om De kommer Nord fra, ankrer De under Kronborg ligesom før. For en overlegen Force i Bæltet kan Slipshavn søges.

Givet i vort Hovedkvarter i vor kongelige Residensstad den 18de Marts 1808.

Frederik R.

Ulykkeligvis kunde der ikke handles hurtigt, uagtet Jessen og hans Officerer brændte af Nidkærlighed; man maatte nemlig proviantere og oppebie Ankomsten af det bebudede Mandskab. — Heller ikke kunde Foretagendet ret vel blive nogen Hemmelighed, da Fjenden holdt skarp Udkig, og fra Helsingborg var det forholdsvis saare let at skaffe sig Kundskab om, hvad der gik for sig i og ved Helsingør.

Under disse Omstændigheder burde vel Expeditionen have været opgivet, da det, man kunde vinde ved den, havde lidet at betyde mod det, der kunde tabes. Havde Jessen kunnet sejle samme Aften, han fik Kongens Ordre, vilde der have været Mening i det hele; nu var der egentlig ingen.

Det, som havde gjort Regeringen eller rettere Kongen (som paa den Tid kun raadførte sig med sin Kabinetsssekretær og sine Adjutanter) saa opsat paa at faa den engelske Fregat fordrevet fra Store-Bælt, var først og fremmest den Omstændighed, at Napoleon paa den Tid havde sendt os et fransk-spansk Hjelpekorps, ført af Bernadotte, der nu skulde føres til Sjælland for derfra at gøre Landgang i Skaane. Frederik VI. havde nemlig i disse Aar vilde Drømme

om at erobre hele Sydsverige lige til de store Søer. Og nu havde Bernadotte været i København, hvor der sikkert nok var truffet nærmere Aftaler angaaende disse Planer. — Naturligvis var det ogsaa af Vigtighed at holde Forbindelse vedlige mellem de danske Landsdele.

Altsaa, „Prins Kristian Frederik“ skulde saa hurtigt som muligt om i Store Bælt. Og om denne Ekspeditions Forløb skal her som Begyndelse hid sættes et Stykke af den Rapport, som i sin Tid blev afgivet af Skibets Næstkommanderende, Kaptajn (siden Admiral) *C. A. Rothe*:

„Den 21de Marts om Morgenens lettede vi fra Helsingør og sejlede sydefter for at søge Bæltet den Vej. Da Hveen var passeret, gik Vinden Sydøst, saa vi ikke kunde sejle Torbæks Rev forover eller Drogden ind. Vi vendte da nordover og sejlede Sundet ud og rundt om Nordkysten af Sjælland. Kl. 1 $\frac{1}{2}$ Eftermiddag 'saa' vi 2 tremastede Skibe, som vi kendte at være Orlogsmænd; de var mellen Hastens Grund og Hjelmén, over 2 Mil fra os, og styrede med Force af Sejl ad Bæltet til. Vi kunde formedelst Afstanden ikke skønne, om det var Linjeskibe eller Fregatter.

Kl. 3 passerede vi mellem Sjællands Rev og Hastens Grund; derefter styrede vi ved Vinden ind efter Sejerø, som vi Kl. 5 var tværs af uden at have vundet noget paa de ommeldte Sejlere.

Kl. 6 ankrede begge Sejlerne tværs vestenfor Refsnæs. Da Vinden var for sydlig til at sejle Bolsaksen forover og Dagen for nær til Ende for at kunne foretage noget mod de to Skibe, som ikke kunde være andet end fjendtlige, og hvis Styrke vi ikke kendte, ankrede vi i Mørkningen mellem Refsnæs og Sejerø noget over en Mil fra de to Skibe.“

Hvad man om Bord paa „Prins Kristian Frederik“

ikke vidste, var, at en halv Time efter, at Linjeskibet havde passeret Nakkehoved, ankrede 3 engelske Skibe op mellem Hornbæk og Høganäs, hvorfor Admiral *Sten Bille* den 22de sendte et Brev til Jessen med Ordre til at gaa Syd om Sjælland til København. Dette Brev fik Jessen aldrig, lige saa lidt som han blev naaet af de 7 Hornbæk-Fiskere, der af egen Drift gik ud for at advare ham.

Vi fortsætter med Kaptajn Rothes Rapport:

„Den 22de Kl. 8 lettede de fjendtlige Skibe og stod først nordover; de gjorde derefter nogle Slag for at komme Hattegrundene forover. Kl. 8 $\frac{1}{2}$ gik vi under Sejl og stod nordover tillige med Skibene, som førte Force af Sejl for at komme op med os. Vi førte maadeligt Sejl, da vi maatte reparere Storsejlet, som var betydelig skøret under Tilsætningen. Kl. 12 saa' vi endnu et tremastet Skib komme Nord fra, som vi snart kendte at være en Orlogsfregat, der tonede engelsk Flag. Da vi ikke tonede Flag og ikke besvarede hans Signaler, flygtede han vestefter og forenede sig med de to andre. Kl. 1 havde vi et af de fjendtlige Skibe, som vi saa' at være en stor Fregat, i vort Kølvand, omtrent $\frac{1}{4}$ Mil fra os. Vi vendte da for at angribe ham; men da han flygtede plat for Vinden, og det ikke passede med vor Hensigt at sejle os i Læ af de to andre fjendtlige Skibe, jagede vi ikke efter ham, men vendte nordover igen.

Hensigten var at forhindre disse tre Skibe, som vi nu kendte at være Fregatter, fra at komme ind i Bæltet og formere de Hindringer, der var for Overgangen af Tropperne. Da de alle tre stod nordud efter os, passede det ikke med vor Hensigt at angribe nogen enkelt af dem, førend vi havde trukket dem ud af det snævre Farvand, hvor vi havde blevet nødt til for at angribe en enkelt af dem at sejle i Læ med ham og derved

lade de to andre være Herrer for at forstærke den ringe Magt, som vi havde Kundskab om at være ved Sprogø, hvorhen vi da ikke kunde komme, derimod, naar vi havde dem Nord for Hastens-Grunden, da at angribe dem, saaledes som vi kunde komme til, hvilket vi nærede ikke Tvivl om skulde lykkes os, da vi sejlede bedre end enhver især af dem.“

De tre engelske Linjeskibe, der laa mellem Hornbæk og Høganäs, havde imidlertid fra Helsingborg faaet Underretning om Jessens Afsejling, og to af dem: „*Stately*“ med 68 Kanoner, Chef *Georg Parker*, og „*Nassau*“ (et af vore egne tagne Skibe: „*Holsten*“) med 68 Kanoner, Chef *Robert Cambell*, var afgaaede for at jage Jessen, medens „*Vaugard*“ med 84 Kanoner blev ved Sundets Indløb for at afskære Jessen et muligt Tilbagetog.

Kl. 2 opdagede man fra „Prins Kristian Frederik“ „*Stately*“ og „*Nassau*“ komme Nord fra, og Jessens Plan var da at gaa indenom Sejerø, hvor han haabede, de ikke turde følge ham; men en fra København afsendt i Farvandet „bekendt Mand“, der skulde være Lods, tabte Hovedet og turde ikke føre Skibet derind. Jessen holdt da Krigsraad med de ældste Officerer: Rothe, Top, Ferry og Willemoes, og det gjordes gældende, at søgte man ind i Bæltet Vest om Sejerø, vilde man trække hele den fjendtlige Styrke efter sig, og det var jo den, man var sendt for at fjærne; og det var endda et Spørgsmaal, om ikke Fregatterne, som var indenfor Refsnæs, og som maatte passeres, kunde opholde „Prins Kristian Frederik“, til Linjeskibene kom. Maaske kunde de Danske ved deres større Kendskab til Farvandene naa udenom Sjællands Rev og op til Kronborg (de var jo uvidende om, at Linjeskibet „*Vaugard*“ var dem i Vejen).

Man forsøgte da at naa udenom Revet, og det syntes at skulle lykkes; Kl. 5 $\frac{1}{2}$ var de komne ud om Sjællands Rev og holdt saa langs med Revet. Men da gik Vinden sydligere, og de maatte gaa mod Nord omtrent $\frac{3}{4}$ Time, indtil Vinden igen svingede mod Øst, og saa tog de atter sydøstlig Retning. Vinden løjede imidlertid af til ringere end Bramsejlskuling, hvilket var til Skade for „Prins Kristian Frederik“s Sejlads.

Her var intet Valg; der maatte kæmpes. Det forreste af de engelske Linjeskibe, „Nassau“, forhen „Holsten“, var lige i vort Linjeskibs Kølvand, og „Stately“ to Kabellængder (600 Alen) vestligere. Jessen lod da sine Arkeli*)-Kanoner spille mod „Nassau“ med god Virkning. „Nassau“s Bov, Fokkeraa og Forrebramstang beskadigedes; men paa Grund af det løje Vejr kunde det fortsætte Kampen trods sine Beskadigelser, og snart naaede „Nassau“ op paa Læsiden af „Prins Kristian Frederik“ og gav fuld Ild paa Pistolskuds-Afstand. Her faldt Willemoes. „Stately“ kom nogle Minutter senere til vort Skibs Bagbordside. Chefen, Parker, opfordrede Jessen til Overgivelse, men da han ikke vilde, aabnede begge Skibe en morderisk Ild mod ham, hvorved hans Næstkommanderende, Kaptajn Rothe, samt Løjtnant Top saaredes, og Løjtnant V. Dahlerup og mange af Mandskabet faldt. Jessen havde svaret igen efter Evne, og Engelskmændene sakkede agter for at reparere.

„Prins Kristian Frederik“ var imidlertid saare haardt medtagen. Takkelagen var sønderskudt, og flere Kanoner ubrugelige. Imidlertid blev Fjenden,

*) Arkeliet er den bageste Del af et Linjeskibs underste Batteri.

da han 25 Minutter senere kom igen, modtaget med Hurraraab og hans Ild besvaret.

Men nu var Fregatterne komne op, og „Statelý“ gjorde Plads for Qvebec (44 Kanoner), saa nu var Jessen omringet fra alle Sider, og hans eneste Haab var nu, om han kunde bringe de fjendtlige Skibe til at strande tillige med „Prins Kristian Frederik“. Dette satte han fast paa Grunden Kl. 10 $\frac{1}{2}$, en Kabellængde fra Land, omtrent midt paa Sjællands Odde. Derefter strøg han Flaget. —

Engelskmændene ankrede lidt længere ude, og næste Dag blev Fangerne fra det danske Skib bragt over paa de engelske. Da alle tre Linjeskibes Baade var sønderskudte, maatte Flytningen foretages alene med Fregatternes Fartøjer og gik langsomt, især da der var en Del Søgang.

Saa forsøgte Sejrherreerne at faa „Prins Kristian Frederik“ løftet af Grunden. De kastede en Del Kanoner og andre tunge Sager over Bord, men Skibet blev staaende; saa satte de om Aftenen Kl. 7 Ild paa det, og Kl. 10 sprang det i Luften.

I Slutningen af sin Rapport om Kampen siger Jessen: „Idet jeg føler mig stolt af at have haft den Ære at kommandere et saa bravt Mandskab, bløder mit Hjerte ved at indberette, at de brave Officerer: Premierløjtnant Willemoes, Sekondtløjtnant V. Dahlerup af Sø-Etaten og Premierløjtnant Soland af Land-Etaten med 61 Mand af det gode Mandskab blev dræbte; at Kaptajn Rothe, hvis standhaftige og virksomme Mod er det høje Kollegium forud bekendt, tillige med den brave, tjenstivrige Løjtnant Top og henimod 80 Mand er haardt saarede. Kaptajn Rothes venstre Arm er knust og den venste Side betydelig forslaaet. Løjtnant Top har mistet det højre Ben.

Mindre betydelig saaret er Løjtnant Ferry, som og udmærkede sig ved koldt Mod, og den brave Thstrup tillige med nogle og 40 Mand.

Hvad Tab Fjenden har haft paa Mandskab, veed jeg ikke, men at Skibenes Master, Skrog og Takkelage har lidt betydeligt, veed jeg. „Stately“ maa have nye Master, og begge Skibe har med megen Anstrængelse ikke kunnet ende deres Reparation for at gaa til Søs, i 5 Dage. Jeg veed, deres Tab af Folk ikke har været ubetydeligt.*)

Da Mandskabet fra „Prins Kristian Frederik“ Natten til den 23de og hele Dagen den 23de skulde bringes om Bord, var Kulingen meget haard med Paalandsvind, og man ilede saa meget med at faa dem fra Borde (dog med behørig Omhu for de saarede), at man ikke tillod hverken Officerer eller Mandskab at bjærge deres Sager; mig er en liden Del af Linned og Gangklæder bleven sparet. Alt er brændt med Skibet.

Jeg, Officerer og Mandskabet blev derimod behandlet paa de engelske Orlogsskibe med en Omhu, som efter min Følelse gør Cheferne og deres underhavende megen Ære.

Den 1ste April blev det friske Mandskab bragt i Land til Gøteborgs Forstad. Den 10de var Vejret først gunstigt til at landsætte de saarede; med disse blev og alle d'Hrr. Officerer landsatte. De øverste

*) I Rothes Rapport hedder det: „De fjendtlige Skibe havde lidt mere, end vi kunde formode. „Stately“, hvor jeg var om Bord, havde under Kampen kastet 12 Mand over Bord, i de følgende 3 Dage ligeledes 11 Mand, som i den Tid var døde af deres Saar, og den 1ste April havde han endnu 27 haardt saarede paa sin Sygelize, som jeg tilfældigt fik at se.“ —

Befalingsmænd her viser os al mulig Agtelse, og Indbyggerne tager Eksempel af dem. Den engelske Konsul, Herr *Smith*, giver sig megen Umage med at gøre det saa behageligt for Mandskabet, som de tilstaaede Dagpenge vil tillade, og han fortjener derfor min Tak.

At den brave unge Kadet Lütken, som i Slaget viste sig mandelig, ved et uheldigt Fald om Bord paa Orlogsskibet „*Stately*“ mistede sit Liv, er jeg meget bedrøvet over at maatte indberette. —

Idet jeg beder det høje Kollegium fremlægge denne min underdanigste Rapport for Hans Majestæts Trone, nærer jeg det Haab at blive anbefalet som den, der har udført sin allerunderdanigste Pligt i Forening med alle mine brave Officerer og det hele kække Mandskab.

Vor allerunderdanigste Begæring er at maatte blive udleverede jo før, jo heller for at tjene den allernaadigste Konge.

Allerunderdanigst

C. V. Jessen.

Uagtet Englænderne efter Jessens Udsagn var omhyggelige og opmærksomme overfor deres Fanger, kunde det ikke undgaas, at disse af Mangel paa Plads og Køjetøj led ganske overordentligt i de 8—9 Dage, de var om Bord. De maatte ligge paa det bare Dæk og paa Vandfadene i Lasten.

Efter at de havde ligget en Tid ved Gøteborg, blev Rothe og Top, der jo var haardt saarede, sendte hjem til Danmark, mens Krieger, H. Dahlerup, Lütken og Thostrup med samtlige Underofficerer og Mandskabet sendtes til England — ialt 370 Mand.

Jessen og Løjtnanterne Ferry og Braag samt 37 Menige og en Læge var saa syge, at de ikke kunde flyttes; de blev i Juni Maaned udvekslede og hjemsendte.

Ligene af de Faldne jordedes paa Oddens Kirkegaard, og naar Søen i den følgende Tid skyllede et Lig i Land, blev det lagt til de andre.

Kaptajn *L. Fribert* paa Anneberggaard i Højby Sogn lod paa sin egen Bekostning opsætte et Mindesmærke for de Faldne: en smukt tilhugget Sandstenssøjle med en Marmorhjelm foroven samt et Jærngitter. Paa Støttens Fodstykke findes følgende Indskrift af Grundtvig:

„De Snækker mødtes i Kvæld paa Hav,
og Luften begyndte at gløde.
De leged alt over den aabne Grav,
og Bølgerne gjordes saa røde.
Her er jeg sat til en Bøvtasten
at vidne for Slægter i Norden:
Danske de vare, hvis møre Ben
under mig smuldre i Jorden,
danske af Tunge, af Æt og af Id;
thi skal de nævnes i løbende Tid
Fædrenes værdige Sønner.

Orlogsskibet „Prins Christian“, ført af den kække Jessen, kæmpede ved Oddens Kyst den 22de Marts 1808 i 3 Timer med 2 engelske Linjeskibe (og 3 Fregatter). Willemoes, Kongedybets Helt, Dahlerup og Soland med 69 (61) af menige Mænd faldt; Rothe, Top, Ferry, Thostrup og 132 (126) menige Mænd saaredes. Vraget blev erobret, men Danmarks Søhæder stadfæstedes.“

Mindesmærket forfaldt en Del i Aarenes Løb, men 1879 lod Marineministeriet det istandsætte, og 100-Aars Dagen for Willemoes' Fødsel ¹¹/₅ 1783) lod Søløjtnantselskabet rejse et Mindesmærke for ham og de andre Officerer og Menige.

Maaske vil en og anden af Aarskriftets Læsere kunne have Brug for et Par Bemærkninger om de Helte, der var Førere i denne Kamp:

Carl Vilhelm Jessen, f. 1764, var Søn af Fabrikant, siden Etatsraad N. J. Jessen, der efter at Fabrikvirksomheden var gaaet skævt for ham gjorde sin Lykke ved at deltage i Sammensværgelsen mod Struensee. C. V. Jessen udmærkede sig allerede 1782 ved at deltage i en heldig Kamp mod engelske Kapere, og senere var han paa Rejser til Vestindien med Briggen „Lougen“ (først som dens Næstkommanderende og siden som dens Chef) flere Gange i Kast med engelske Kapere, der forulempede danske Handelsskibe. 1ste September 1800 tog han en saadan; men 3die Marts 1801 maatte han kæmpe og kæmpede heldigt mod to engelske Fregatter, der angreb ham ved St. Thomas, inden han vidste noget om Krig mellem Danmark og England. Kongen hædrede ham i den Anledning med en Guld-Æressabel. Han var altsaa en vel forsøgt, meget anset Officer, da han blev Chef for vort sidste Linjeskib. Han var en ægte Sømand: munter og glad, som han var modig og kæk. Han havde intet imod, at man fik en Dans, naar der kom Damer om Bord, og han var meget omhyggelig for sine Folk. Efter sin Udveksling fik han Kommando paa Trekroner. Han døde som Guvernør i Vestindien 1823.

Carl Adolf Rothe, Jessens Næstkommanderende i Slaget, var Søn af de navnkundige Forældre, Tyge Rothe, bekendt Forfatter og Bondeven, og Karen Bjørn, der er bleven berømt saavel ved hendes Mands hjærtelige Mindeskrift over hende som ved det Digt, „Karen Bjørns Minde“, Grundtvig skrev paa Grund-

lag deraf. Sønnen blev født 1767 og var alt som Dreng kendt for sin store Styrke og sit ubetvingelige Mod, og ikke mindre for sit Had til al Skoletvang og Trang til idelig at røre sig frit samt for sin ubetingede Ærlighed og Sandhedshærlighed. — Han syntes som skabt for Søen og blev alt 1781 Søkadet og kom paa Togt. Et Par Aar efter udnævntes han til Officer. Han var som saadan meget ude, saaledes 1786—88 paa en meget farefuld Ekspedition til Grønlands Østbygd, som iøvrigt intet Udbytte gav. I Slaget paa Københavns Red d. 2. April 1801 kommanderede Rothe paa Prammen „Nyborg“, der havde en Besætning paa 200 Mand og førte 20 Kanoner. Han havde en af de mest udsatte Poster, mistede 80 Mand, men forsvarede sig glimrende og førte tilsidst sit forskudte, synkefærdige Skib ind til Kysten, hvor det sank paa grundt Vand, mens han reddede baade sit eget Mandskab og Mandskabet paa Prammen „Ankershus“, der ogsaa sank, efter at han havde slæbt den til Kysten.

Rothe blev i de følgende Aar meget brugt, dels var han i Vestindien, dels i Norge og paa Togt i Østersøen. 2. Juledag 1807 kom han om Bord i „Prins Kristian Frederik“ som Næstkommanderende, i hvilken Stilling han som den ældre (40 Aar) afløste Premierløjtnant Top (30 Aar). Denne havde omgaaedes Officerer og Mandskab paa en særdeles godmodig og munter Maade, og Disciplinen havde været yderst mild, men ikke slap. Rothes Maade at være paa var helt anderledes. Han var meget stræng i Tjenestesager, men ogsaa ubøjelig retfærdig; han kom dog godt ud af det med de andre Officerer og ikke mindst med Jessen, fra hvem han dog var saa forskellig. — Jessen var ildfuld og opbrusende, Rothe altid kold og rolig; de udfyldte hinanden

paa bedste Maade, og der var det smukkeste Forhold imellem dem.

I Kampen ved Sjællands Odde blev Rothe mod Slutningen haardt saaret; hans venste Arm blev slaaet over paa flere Steder, og han fik et Ribben knust i venstre Side; det var et helt Under, at han ikke mistede den saarede Arm.

Rothe holdt ved sit kolde Ydre og sin Ordknap-hed baade Officerer og Mandskab paa Afstand, men de fik under og efter Slaget Beviser nok paa, at han havde Hjærte for dem. Natten efter Slaget, da han selv led meget af sit Saar, kom han i Tanker om den 17-aarige Løjtnant H. B. Dahlerup, som laa syg af „Skibsfeberen“ i et Lukaf forude, og som skulde have været landsat i Helsingør, men som saa minde-lig havde bedt om at komme med Skibet. Rothe var helt bange for, at han skulde blive glemt i den almindelige Hurlumhej, og sendte Overlægen hen til ham. Adgangen til Lukafet var næsten spærret af nedskudt Træværk og af døde og saarede, og uden Rothes Omsorg kunde den unge Officer godt være bleven helt glemt. Siden sendte han Overstyrmanden til ham med Forfriskninger og med Paalæg om at blive hos ham, indtil han kunde føres bort fra Skibet. Dahlerup har siden ydet Rothe sin Tak for denne Omhu ved paa en særdeles sympatetisk Maade at skrive en Levnedsskildring af ham. Denne Levnedstegning tillige med hans Skildring af „Prins Kristian Frederik“s sidste Togt har været den væsentligste Kilde for nærværende Opsats.

Efter at Rothes Saar var nogenlunde lægte, og han var bleven udvekslet som Krigsfange, blev Bornholms Styrelse og Forsvar betroet ham. Han indførte mange Forbedringer paa Øen og vandt stor

Anerkendelse for sin Dygtighed og strænge Retfærdighed.

En meget vanskelig, ja ubehagelig Opgave fik han efter Krigen, idet han i Henhold til følgende Bestemmelse i Kiel-Freden:

„De Krigsfartøjer, som tilhører den danske eller svenske Marine, saavel som Paketbaadene, kan uhindret drages tilbage fra Norge og fra Pommern, saasnart Aarstiden tillader det“,

sendtes til Norge for at faa udleveret 7 Brigger, 8 Kanonbaade, 47 Kanonchalupper, 51 Kanonjoller, 7 Flaadebatterier og forskellige andre Skibe, som mentes at tilhøre Kongen af Danmark.

Allerede i Februar Maaned 1814 havde den danske Regering i en Skrivelse til den svenske tilkendegivet, at den, saa snart Aarstiden tillod det, vilde lade disse Fartøjer afhente; men de Begivenheder, der indtraf i Norge, hindrede det, og først i Februar Maaned 1815 kom fra Stockholm det Svar, at „man var villig til at udlevere til Danmark de i norske Havne værende Krigsfartøjer, som maatte erkendes at være dansk Ejendom, hvorom imidlertid det norske Statsraads Mening først skulde indhentes“. Endelig i November s. A. kom der Indbydelse til at sende en Søofficer op til Norge for at modtage „de Fartøjer, der maatte blive erkendte at tilhøre Danmark“.

Af disse skruede Udtryk vil man forstaa, at det ikke vilde blive nogen let Sag for Danmark at faa sin Ret, og det maatte da blive den danske Regerings Opgave at sende en urokkelig stiv og karakterfast Mand til Norge; og man sendte da Rothe. Efter at der fra norsk Side var forsøgt en Mængde

Udsættelser og Udflugter lykkedes det ved Rothes faste Bestemthed allerede den 22de Juni 1816 at naa til en Overenskomst, hvorefter Norge beholdt Skibene mod at betale Danmark 95,000 Specier (380,000 Kr.), en efter Omstændighederne gunstig Løsning, hvormed Frederik VI. ogsaa var særdeles tilfreds.

1820 fik Rothe Befaling til at afgaa til Vestindien og foretage Undersøgelser om den daværende General-Guvernørs Embedsførelse, en Undersøgelse, der blev foretaget med den samme hensynsløst retfærdige Strængheid, der var hans Karaktermærke, og som endte med, at Generalguvernøren afskedigedes uden Pension, og Rothe udnævntes til hans Eftermand. Ogsaa i denne Stilling udfoldede han stor Dygtighed, men blev der kun kort; thi allerede Aaret efter hjemkaldtes han til vigtige Stillinger i Flaadens øverste Ledelse. Han døde 1834. Som Forældrene var han en alvorlig Kristen. Over hans Grav paa Holmens Kirkegaard staar der: —

„Sin Konges og Fædrelandets tro Mand.

Med kraftfuld Sjæl i hærdet Legeme gik han uforfærdet i Farens Stund over Havets Bølger modig og klog fjendtlige Vaaben i Møde, naar hans Konge bød. Den danske Marines Vel var hans Stræbens Maal. — Retsindig i Vandel, klippefast i Venskab, kærlig Husfader hædredes han af sin Konge og af sine medlevende. Hans Minde være velsignet.“

— — —

Peter Willemoes er vel nok den af alle Deltagerne i hin Kamp, hvis Navn oftest er nævnt siden, hvilket jo ikke mindst hænger sammen med, at han som attenaarig vakte den store Nelsons Opmærksomhed, og at han nogle Aar efter blev Ven med Grundtvig og blev besunget af ham. — Han var født 1783 i Assens, hvor hans Fader var Amtsforvalter. Faderen

lod ham allerede, da han var 4 Aar gammel, indskrive som Søkadet, og som tolvaarig kom han paa Akademiet, hvor Pryglene den Gang var langt rigeligere end Kosten, og hvor det gik haardt til, indtil (1797) Kommandør H. C. Snedorff blev dets Chef. I hans Tid var Akademiet sikkert en udmærket Skole for vordende Sømænd, idet han med flammende Veltalenhed forstod at vække de unges Fædrelandskærlighed, Æresfølelse og Begejstring for deres Kald. Han fik stor Indflydelse paa Willemoes, der under hans Vejledning blev Officer i Aug. 1800. Derefter var han paa et kort Togt med Linjeskibet „Lovisa Augusta“, var saa hjemme hos sine Forældre i Odense (hvortil de var flyttede) fra Jul til Begyndelsen af Marts Maaned, da det trak op til Krig med England. Da han kom til København efter sin Orlov, udnævntes han trods sin Ungdom til Chef for Flaadebatteriet Nr. 1, der førte 24 Kanoner og havde en Besætning af omtrent 150 Mand. Det er kendt nok, hvorledes han i Slaget den 2den April kom til at kæmpe med Nelsons eget Admiralskib „Elefant“, hvorledes han ved sit straalende Humør, sin Raskhed og sit ubetvingelige Mod holdt Humøret oppe hos sine for en stor Del uøvede og uprøvede Folk og fik alt til at gaa, som det skulde, og at han tilsidst hagede sig fast ved det engelske Admiralskib, der med sine Kugler ikke kunde naa hans Skrog, fordi det laa for lavt paa Vandet. Og det lykkedes ham, efter at Skibene ved Siden af ham var tagne eller ødelagte, at føre sit forskudte Skib ind til Trekroner. Under Nelsons Samtale med Kronprinsen Dagen efter Kampen udtalte Nelson sig meget rosende om Willemoes og raadede til at gøre ham til Admiral, hvortil Kronprinsen skal have svaret: „Skulde jeg gøre alle mine

tapre Officerer til Admiraler, beholdt jeg ingen Løjtnanter og Kaptajner“.

I den følgende Vinter var den livlige, smukke Ungersvend Genstand for alles — ikke mindst Kvindernes — Opmærksomhed, var „alle fagre Pigers Ven“, som Grundtvig siger i Sengen om ham. Derefter var han paa Togt i Middelhavet; men da saa Faderen nødsagedes til at tage Afsked, og Familiens Kaar blev knappe, og Sygdom og andet Tryk kom til, drog han til St. Petersborg for at gaa i russisk Krigstjeneste.

„Sælsomt i hans Aand det lød:

„Hører du, det dønner;

Danemark er stedt i Nød,

kalder sine Sønner!“

Og som gamle Danmarks Søn

fløj han mod det høje Døn,

Fædreland at væрге.

Ak, den gæve kom og saa

Fædrelandet bløde;

hvor de stolte Snækker laa,

var saa tomt og øde.

Disse Snækker var hans Hjem;

han opvokste mellem dem,

stred i deres Skygge.“

Ja, det engelske Overfald kaldte ham hjem, han sørgede dybt over Flaadens Tab, og han blev straks taget i Arbejde. Med Station paa Langeland skulde han i mørke Nætter færge Soldater over til Lolland til Trods for Englændernes skrappe Tilsyn i Farvandet.

Under dette Ophold paa Langeland i Vinteren 1807—08 var han indkvarteret paa Gaarden Egeløkke, hvor Grundtvig den Gang var Huslærer. Deres dybe

Sorg over Fædrelandets Nød knyttede dem sammen i et nøje Venskab, og utvivlsomt har Grundtvig, der den Gang var i en meget stærk aandelig Gæring, haft godt af Omgangen med den raske, frejdige unge Sømand, ligesom ogsaa denne sikkert nok har haft Udbytte af Samværet med Grundtvig.

Han kom saa i Marts 1808 om Bord i „Prins Kristian Frederik“ som Chefens Adjudant. Og han kæmpede med Lyst og Mod, indtil en Kanonkugle borttog det øverste af hans Hoved. Vidunderligt nok sprang han endda ned paa Dækket, greb Rothe ved Armen og bad ham hjælpe sig ned. Rothe førte ham hen til Trappen; men her segnede han død om under de Ord: „Aa, mit Hoved!“

— — —

Den anden unge Officer blandt de Faldne, Løjtnant *Vilhelm Dahlerup*, var kun 20 Aar gammel, men havde allerede 1801 som Kadet været med til at bringe Døde og Saarede i Land fra Blokskibene. Man kan forstaa, at dette Arbejde kunde gøre et saa stærkt Indtryk paa en ung Drengs Sind, at han mange Gange senere genoplevede disse skrækkelige Optrin i Drømme. Han var iøvrigt en meget godmodig, rolig Ungersvend, der først i Kampens Hede kom i stærk Bevægelse. I Kampen ved Odden havde han under et Øjeblikks Ophold været sammen paa Batteriet med de andre Officerer og sagt, at han i Dag var rigtig oplagt til at slaas. Han blev ramt af en Kanonkugle, der borttog hele Hovedet paa Underkæben nær.

— — —

Den norske Fodfolksløjtnant *Soland* af det vesterske Regiment, var den næste Officer, som faldt. Han var en modig og nidkær Soldat paa omtrent 40

Aar. Hans norske Fodfolk var i Begyndelsen af Slaget anbragte paa „Hyttten“, men han mistede dem alle og kom da ned paa Øverste-Batteri, hvor han i sin rolige Tone sagde: „Alle mine Karle har sagt Farvel til mig; jeg har intet at gøre mere deroppe. Kan I give mig noget at bestille?“

Kort efter blev han skudt.

— — —

Blandt de haardt saarede var *Top*. Han kommanderede Underste-Batteri og vilde gaa op til Chefen for at foreslaa ham at lade Folkene forlade det, mens Skibet var saa udsat. Men idet han satte den ene Fod paa Trappen, tog en Kanonkugle den anden; han krøb da paa Hænderne saa langt, at han kunde faa fat paa Folk, der bragte ham til Lazarettet. Her blev hans Ben straks sat af, en Haandsbred neden for Knæet. Dette tog imidlertid saa lidt Humøret fra ham, at han i de følgende Dage trods forfærdelige Smerter laa og fortalte lystige Anekdoter, der endog fik den strænge, alvorlige Rothe til at le med den ham ejendommelige tørre, korte Latter, ledsaget af en Bevægelse, der ligesom rystede hele Kroppen. Han forbød tilsidst *Top* at faa ham til at le, da det voldte ham Smerter i Saarene.

— — —

I sin prægtige Sang: „Ved Kristianssand dér laa den sidste Orlogsmand af Danmarks stolte Flaade“ har *Blicher* levende beskrevet den berømmelige Kamp. Og *Grundtvig* har i flere Digte fra 1808 og 1810 besunget sin Ven Willemoes. Det sidste af disse: „Kommer hid, I Piger smaa!“ er blevet mest kendt, ikke alene ved sit eget Værd, men ved Weyses ypperlige Melodi.

Disse Sange vil formodentlig komme til lyde

mange Gange i Aar fra danske Læber; Tankerne vil — navnlig den 22de Marts — søge ud til Odden, og Kranse vil der blive lagt paa Heltegraven; thi mange vil forstaa, at Digteren (Ploug) har Ret, naar han siger:

„Danmark, dine Heltegrave
skal du vogte tro;
trives skal om dem din Have
og din Lykke gro.
Naar paa dem du tager Vare,
møde kan du trygt hver Fare;
thi en Magt i dem du ejer,
som forjætter Sejer.“